

Delâilü'n-nübüvve' ye Konu Teşkil Eden İki Sahâbî:

(Selmân-ı Farisî ve Abdullah b. Selâm)

Doç. Dr. Arif Aytekin*

Özet

Son peygamberin geleceği Kitab-ı Mukaddeste haber verilmiş ve birçok özellikleri tanıtılmıştır. Yahudiler, bu son peygamberin de kendilerinden geleceği beklentisiyle çok önceden gelip Yesrib/Medine civarına yerleşmişlerdi. Hıristiyanlar da İncillerdeki bilgilere göre son peygamberin özelliklerini ve onun geleceği bölgeyi iyi tanıyorlardı. İşte Selmân-ı Farisî, bu dinin mensupları ile tanışıp Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra o da aynı bilgileri edinip Ammûriye'de yanında en son bulunduğu Papazın tavsiyesi ile Hz. Peygamberin geleceği Fârân yurduna yani Hicaz bölgesine hicret etmiş ve bu uğurda hayatı pahasına kölelik dâhil her şeye katlanmıştır. Son Peygamber hakkındaki bilgilerini çok kontrollü olarak test ettiği üç görüşmenin ardından, Hz. Peygamberin iki omuzu arasındaki "Nübüvvet Mühürü" denen "Ben" işaretini gözyaşları içinde öpmüş, kelime-i şehâdet getirerek Müslüman olmuştur. Hıristiyanlara göre Selmân-ı Farisî için söz konusu olan bu durum, bir Yahudi bilgini olan ve Tevrat'taki bilgiye dayanarak Hz. Peygamberin huzurunda Müslüman olan Abdullah b. Selâm için de aynen geçerlidir.

Anahtar kelimeler: Delâilü'n-nübüvve, Hıristiyanlık, Yahudilik, Fârân, Yesrib, Nübüvvet mührü, son Peygamber, Kitab-ı Mukaddes, Tevrat, Selmân-ı Farisî, Abdullah b. Selâm.

Abstract

Both of the Old and the New Testaments give some attributes of the last Prophet and say that He will come into being in the Arabian Peninsula. Therefore some Jewihs tribes came to near Yesrib where Muhammed Mustafa will emigrate according to their Holly Books and began to looking for him. Selmân-ı Farisî, as a chirstian man at that time, having the same belief as well as those Jewihs, he also emigrated to the Arabian Peninsula. But he became a slave under a Jewihs the owner of a big date groves about Medine/Yesrib. When a day Selmân heard that a man who claimed that he was a prophet, immediatly went to Medine and visited him for three times to test him about his prophettootd. At the last visiting Selmân recognised the "Prophethood Seeling at the back of Prophet and began to cry kissing the Seel and said: "I witness that tehere is no god but Allah and I witness that you are Messenger of Allah and His servant". Thus he became a Muslim among a group of the Prophet's friends. There is no man of the Jewihs and the Chirstians who rejected his conversion to İslâm trusting in the New and Old

* Düzce Üniversitesi Öğretim Üyesi

Testaments up today. Thus, Selmân-ı Farisî and Abdullah b. Selâm both of them became two Living Witnesses of the Prophet Muhammed Mustafa and the Last Prophethood.

Key Words: Old and New Testament, Witness, Christianity, Seeling, Prophethood,

Giriş

Delâilü'n-nübüvve, bir peygamberin bizzat gösterdiği veya peygamberliğine alamet olmak üzere kendisi dışında meydana gelen tabiatüstü olayları konu edinen, peygamberin getirdiği ilkeleri ilmî tahlillere tabi tutarak bunların ilahî kaynaklı olduğunu, dolayısıyla o peygamberin de hak peygamber olduğunu ispatlamayı amaçlamayı ifade eder.¹ Bu konuda yazılan eserler başlıca iki metoda dayandırılmıştır. Bunlardan birincisi, sadece nakle dayanarak nübüvveti mucizeler ve diğer harikulade olaylarla ispatlamaya çalışır. İkincisi ise Peygamberlik müessesesini aklî temellere dayandırarak ispatlamaya çalışır.² Bu her iki metoda göre ileri sürülen ispat delillerine ilâve olarak son peygamberin geleceğine inanıp da Hz. Peygamberi gördükten sonra ona iman eden Yahudi ve Hıristiyan din biginlerinin de Delâilü'n-nübüvve konusunda zikretmenin çok önemli olduğu kanaatindeyiz. Mevcut çalışma bu inanç ve düşünceyle yapılmıştır. Zira Hz. Peygamberin sahabîleri en güvenilir insanlar olarak nitelenir.

Bilindiği gibi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in rehberliğinde yetişen Sahabenin oluşturduğu topluluk, tarihin en mümtaz toplumu sayılmaktadır. Onlar İslâm'ı ilk kaynağından öğrenmiş ve öğrendiklerini de insanlara var güçleri ile iletmişlerdir. Bunun içindir ki Hz. Peygamber, sahabeyi "Ashâbım yıldızlar gibidir"³ diyerek onları övmüş ve ümmetinin örnek insanları olarak nitelemiştir.

Hz. Peygamberin özel iltifatına ve övgüsüne mazhar olan insanlardan biri de Sahabeden Selmân-ı Farisî'dir. Zira onun hayatı, İslâm dininin son ve ekmel din, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) de son peygamber olduğuna dair delillerden biridir. Ne var ki bu delil, "Delâilü'n-nübüvve " kavramı⁴ çerçevesinde yazılmış olan birçok eserden⁵ ancak bir kaçında zikredilmektedir.⁶

¹ Yusuf Şevki Yavuz, *Delâilü'n-nübüvve*, DİA c. 9, s. 115

² Yusuf Şevki Yavuz, a.g.e., s. 116

³ el-Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, I/112; Ayrıca Buhârî, Müslim ve Tirmizî gibi Hadis Kitaplarındaki "Fezâil ve Menâkıp" bablarında zikredilen Hadisler, Keşfu'l-Hafâ'daki hadisin anlamından daha kuvvetli ve daha şümullü anlamlar ifade ettiği söylenebilir.

⁴ Delâilü'n-nübüvve ıstılahı yerine geçebilen 14 ayrı kullanımdan söz edilir: A'lâmü'n-nübüvve, Emârâtü'n-nübüvve, İsbâtü'n-nübüvve, Hüccü'n-nübüvve, Âyâtü'n-nübüvve, Şevâhidü'n-nübüvve, Hasâisü'n-nübüvve, Tesbîtü Delâilü'n-nübüvve, İhticâc lî'n-nübüvve, Mu'cizetü'n-Nebî, Beşâiru Sitki'n-Nebî, Me'aricü'n-nübüvve. (Bkz. Abdullah Köse, *Delâilü'n-nübüvve Eserlerinin Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Yön. Bekir Topaloğlu, s.11-15. (İSAM Kütüphanesi, TEZ, 016. 29744, KÖS. D. 014281, İstanbul, 1989)

⁵ Bu konuda 51 eserin tanıtımı yapılmış olup konunun kelâm ilmi açısından önemine vurgu yapılmıştır. (Bkz. Abdullah Köse a.g.e, s.77; Mâverî'ye ait *A'lâmü'n-Nübüvve*'nin bu konuda yazılan diğer eserlere için kaynak olarak kabul edilir. Bkz. Ahmet Saim Kılavuz, *A'lâmü'n-Nübüvve*, DİA II, 339)

Halbu ki Selmân-ı Farisî sadece müslümanlar için değil Hristiyanlar ve hatta genel olarak Ehl-i kitap için de son peygambere iman konusunda geçerli bir delil olmalıdır. Ne yazık ki ilk dönemlerden itibaren Müslüman ilim adamları tarafından bu konuda yazılan çok sayıda eserlerde derinlemesine bir değerlendirme yapılmadığı gibi Hristiyanlar da bu gerçekle ciddi anlamda yüzleşmekten kaçınmışlardır. Nitekim ünlü müsteşrik Luis Massignon⁷(ö.1962), Selmân-ı Farisî'nin hayatını ve tasavvufî kişiliğini incelediği eserinde onun İslam'dan önce de zâhit ve samimî bir Hristiyan olduğunu söyler. Fakat yanında yaşadığı son papazın tavsiyesi üzerine nasıl ve niçin müslüman olduğuna temas etmeden ve bu konuda herhangi bir değerlendirme de yapmadan sadece papazlarla görüşmüş olduğuna değinmekle yetinir. Delâilü'n-nübüvve konusunda erken tarihlerden beri eserler verildiği halde bu konuya Ehl-i sünnet kelmâcılarının kelâm ilminde ilk defa yer verenin Eş'arî (ö.324/936) olduğu ve ilk defa detaylı olarak ele alan kelâmcının da Matürîdî (ö.333/944) olduğu belirtilir. Eş'arîlerden ilk defa Bakillânî'nin (ö.403/1013) detaylı olarak incelediği bu konu daha sonra diğer kelâmcılar tarafından da işlenmiştir⁸. Matürîdî, *Kitabü't-Tevhid*'de nübüvveti ayırdığı elli sayfalık bölümde peygamberliğe duyulan ihtiyaç ve son Peygamberin nübüvvetine delâlet eden hususlara geniş yer verir. Matürîdî'ye göre Hâkim olan Allah'ın emir ve nehiyelerine uyan Hz. Peygamberin işleri ve sözlerindeki hikmetler onun peygamberliğinin delillerindedir⁹. Ayrıca o bu bölümde Hristiyanların Hz. İsa'nın tabiatı hakkındaki görüşlerine de cevaplar verir. Fakat Yahudi ve Hristiyanlardan, müslüman olan her hangi bir şahsı zikretmez. Sadece Kur'an'ın diğer ilahî kitaplara uygunluğuna dikkat çekerek Kur'an'da İslâm ümmeti hakkında geçen açıklamaların Tevrat ve İncil'deki beyanlara uygun düştüğüne işaret eder. Buna göre son peygamberin ve ümmetinin vasıfları onların kitaplarında da anlatıldığı gibidir¹⁰. Bu konu sadece kelâm kitaplarında değil hadis, tarih, siyer ve "İcâzü'l-Kur'an" türü eserlerde de ele alınmıştır¹¹.

Delâilü'n-nübüvve konusunda yazılan eserlerin özellikleri şu şekilde verilmektedir:

- 1-Mütekâmil eserler
- 2- Sîret tarzında yazılan eserler
- 3- Yalnızca mucizeleri konu edinen eserler
- 4- Karşıt görüşleri reddeden eserler
- 5- Mucize ve nübüvveti tahkik eden eserler¹².

⁶ Mevlana Abdurrahman Câmî, (ö. 898/1492), *Şevahidü'n-Nübüvve*, çev. S. 53, İstanbul, 1969; Abdülhalim Mahmud, *Delâilü'n-nübüvve ve Mu'cizetü'r-Resûl*, II. Baskı, s. 394-98, Kahire, 1984; Hilmi Baba Hüseyin Bonevî, *Kitabu Mu'cizetü'n-Nebî*, Süleymaniye İbrahim Efendi bölümü, No: 211;

⁷ Massignon, Luis, Selmân Pak, Tahran, 1934

⁸ Abdullah Köse, a.g.e, s. 17-19

⁹ Matürîdî, *Kitabü't-Tevhid* (Tercüme, Bekir Topaloğlu), s.222-272.

¹⁰ Matürîdî, a.g.e., s.244-245

¹¹ Abdullah Köse a.g.e., s. 20-23

¹² Abdullah Köse, a.e. s. 26-28

Delâilü'n-nübüvve hakkındaki kitaplara bakıldığında konunun daha çok son Peygamberin şahsı ve onun peygamberliği çerçevesinde ele alındığı görülür. Buna göre Kitab-ı Mukaddes'te Hz. Peygamberin geleceğine dair haberler, doğumundan önceki olaylar, doğumu, çocukluk ve gençlik dönemine dair bilinen ve yaşanan olaylar, peygamber oluşu ve tebliğ başlanması, Mekke dönemi olayları ve mucizeler, Hicret olayı ve Medine dönemi, İslâm düşmanlarına karşı verilen mücadeleler ve geleceğe dair verdiği haberlerin doğru çıkması hususları bu çerçevede işlenir. Bunlar arasında Kur'ân'ın başlı başına mucize oluşu hususiyeti, önemli ve kalıcı olanıdır. Daha önce de işaret edildiği gibi bu makalede, sayılan deliller arasından Kitab-ı Mukaddes'te geçen ve son peygamberin geleceğine ve onun özelliklerine dair müjdelerin delâletiyle Selmân-ı Farisî ile yahudi bilgini Abdullah b. Selâm'ın müslüman oluşları olayı ele alınacaktır. Zira Hz. Muhammed'in(s.a.v) son peygamber oluşuna dair Tevrat ve İncil'de mevcut olan bilgiler Ka'bü'l-Ahbar gibi Yahudî bilginleri tarafından sahâbe-i kirama anlatılmıştır.

Selmân-ı Farisî

Selmân-ı Farisî, İran'ın İsfahan şehrinin Cey köyündendir. Selmân (r.a.)'ın aslen İran'lı olduğunda kaynaklar müttefiktir. Ancak hangi şehirden olduğu hakkında ihtilaf vardır. Bazı kaynaklarda, Rânehürmüz şehriden olduğu kaydedilir. İslâm'dan önceki ismi, Mâbeh b. Buzahşan b. Murselan b. Behbüzan b. Firuz b. Sührek'tir. Bu isim zincirinde " Selmân " ismine rastlanmıyor.¹³ Halbuki müslüman olduktan sonra " Selmân " ismiyle çağrılıyor ve Farisî (İranlı) diye de niteleniyordu. O, müslüman olduktan sonra "Selmân ü'l-hayr" diye anılmaya da başlamıştır. O'na " Selmân ibnü'l-İslâm " da denilirdi. Bu adı kendisi için ilk olarak yine bizzat kendisi kullanmıştır.¹⁴

Daha genç bir çocuk iken yeri ve gökleri kim yarattı diyerek başlattığı düşünce ve tefekkür dünyasında gerçek din arayışına giren Selmân, ülkesindeki kilise erbabı ile kurduğu ilişkiler sonunda hıristiyan olmaya karar verir ve bu dinin aslını kaynağından öğrenmek üzere

¹³ İbn Hişam, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, c. 1, s. İbn Abdü'l-Berr, *el-İstîâb*, c. II, s. 557; İbn Hacer el-Askalani, *el-İsâbe*, c. 2, s. 62-63; İbnü'l-Esir, *Usdü'l-Ğabe*, c. 2, s. 417.

¹² Selmân-ı Farisî, iftiharla "Ben Selmân İbn İslam'ım" derdi. Rivayete göre S'ad b. Ebî Vakkas ile Selmân-ı Farisî arasında bir kırgınlık olmuştu. Bir gün bir mecliste beraber otururlarken S'ad b. Ebî Vakkas orada bulunan birkaç kişiye sıradan neseplerini sorar, onlar da soylarını soylarını anlatırlar... Bunlardan sonra da döner Selmân'a aynı şekilde nesebini sorar. O bununla Selmân'ın, bunca soylu kimselerin arasına sığınmış bir garip olduğunu ima ederek Selmân üzerinde baskı kurup onu küçük düşürmek ister. İşin farkında olan Selmân şu cevabı verir: Müslüman olduktan sonra nesep falan aramam. Fakat ben "Selmân İbn İslam'ım" yani İslam'ın çocuğuyum". O mecliste bulunan Hz. Ömer'in bu duruma canı sıkılır ve şunları söyler: Bütün Kureyş iyi bilir ki babam Hattap Cahiliye döneminde Kureyş'in en itibarlısı idi. Böyle iken ben de "İbn'ul-İslam" olan Selmân'ın kardeşiyim, ben de "Ömer İbn İslam'ım". Bkz. : Sahih-i Buhari, Muhtasar Tecrid-i Sarih terc., c.3, s.18.

bir yolunu bulup Suriye'ye kaçar.¹⁵ Burada tanışıp hizmetine girdiği Kilise büyüğü papazın, fakirler adına topladığı sadakaları altın ve gümüş olarak biriktirip kendi adına saklaması zühd ve takva ehli olan Selmân'ın canını sıkmış olmalı ki, bu kişi öldüğünde durumu insanlara açıklamış, gerçeği gören cemmati papazı asıp taşlamışlar!¹⁶ Nitekim toplanan sadakaların fakirlere verilmediği gerçeğine Kur'an-ı Kerim'de de işaret vardır.¹⁷

Musul'da da birkaç papazın himayesinde ve hizmetinde bulunduktan sonra en son olarak yanında kaldığı papazın tavsiyesi üzerine Ammûriye'de¹⁸ hizmetine girdiği papazın da tavsiyesine uyarak son peygamberin çıkacağı Arabistanın Hicaz bölgesine gitmeye karar verir. Elinde olan malını mülkünü paraya çevirip bekler. Sonunda Hicaz bölgesinden gelen tüccarlarla anlaşarak Arabistana gider.¹⁹

Selmân'ı Hicaz bölgesine götüren tüccarlar onu Vadiü'l-Kura'da köle olarak satarlar! Onu satın alan Yahudi efendilerinin elinde köle olarak çalışan Selmân bir gün efendisinin yanına gelen bir kişiden peygamber olduğunu söyleyen birinin Medine'ye geldiğini tesadüfen öğrenir ve o andan itibaren Hz. Peygamber ile görüşmeyi plânlar ve kendisini üç kez ziyaret eder.

Ammûriye'deki papaz gelecek olan son peygamberin özelliklerini Selmân'a anlatmıştı. Buna göre anlatılan özelliklerden en belirgin olanları, bu peygamber sadaka yemez, hediye edilenden yer ve iki omuzu arasında "Nübüvvet Mührü" vardır. Artık Selmân, son Peygamberin çıktığını ve daha önceden söylenilen yere göç ettiğini öğrenmiş bulunuyordu. Acaba gerçekten bu zat son Peygamber miydi? İşte Selmân-ı Farişî, Hz. Peygamberi görmeye giderken böyle bilgili, hazırlıklı ve tedbirli idi. Resûlullah'ı nasıl gördüğünü Selmân'ın kendi dilinden dinleyelim:

"Yanımda, biriktirdiğim azıcık yiyecek öteberi vardı. Akşam olunca bunları aldım ve Kuba'da bulunan Allah Resûlü'ne götürdüm. Yanına gidip kendisine: " Sizin iyi bir kişi olduğunuzu duydum. Beraberinde göçmen ve muhtaç arkadaşların da varmış. İşte sadaka olarak yanımda bulunan şu yiyecekleri getirdim. Sizi bu yiyeceklere başkalarından daha çok layık buldum" dedim ve önüne bıraktım. Bunun üzerine Resûlullah, arkadaşlarına: Sizler yiyiniz dedi. Ama kendisi elini uzatıp bir lokma dahi yemedi. O zaman kendi kendime: İşte bu bir dedim. (Ammûriye'deki adamın dediklerinden biri çıktı işte!) Sonra Allah Resûlü'nün yanından ayrıldım."

¹⁵ el-Heysemî, a.g.e. c. 9, s. 337; Ebu Nuceym el-Isbahanî, a.g.e. c. 1, s. 193; İbn Hişam, a.g.e., a.y.; İbnü'l-Esir, a.g.e., a.y.; el-Heysemi, a.y.

¹⁶ İbn Hişam, a.g.e., c. 1, s. 230; el-Heysemî, a.g.e., c. 9, s. 233.

¹⁷ Maide, 5/32-35

¹⁸ Ammûriye: İçbatı Anadolu'da İstanbul'dan Çukurova'ya giden eski Bizans askerî yolu üzerinde bir yerleşim yeri, DİA, III, 79.

¹⁹ İbni Hişam, a.g.e., c. 1, s. 232; İbnü'l-Esir, a.g.e., c. 2, s. 418; el-Heysemi, a.g.e., s. 340

Resûlullah ile birinci görüşmesinden sonra ondan ayrılır ve ikinci görüşmeye hazırlık yapar. Birinci görüşme ile ikinci görüşme arasında ne kadar zaman geçtiği kesin olarak bilinmiyor. Selmân-ı Farisî'nin ikinci görüşmesinin Medine'de geçtiğini yine kendisinden öğreniyoruz: "Allah Resûlü Medine'ye gelip yerleşmişti. Tedarik ettiğim yiyecekleri alıp yanına götürdüm ve bu defa kendisine: "Sadakadan yemediğinizi gördüm. Şimdi ise size ikram olmak üzere şu hediyeyi getirdim" dedim. O zaman Allah Resûlü uzandı, aldı yedi, arkadaşlarına da yemelerini söyledi. Bunun üzerine kendi kendime, "Bu iki" dedim. (Anımûriye'deki adamın söylediklerinden ikincisi de doğru çıktı)

Ammûriye'deki papazın dediği gibi, o Mekke'den çıkıp Medine'ye hicret etmiş, ayrıca Mekke'de müşrikler kendisine, mecnun, kâhin, sâhir demişlerdi. Peygamberin alâmetlerine dair papazın söylediklerinden geriye artık bir tanesi kalmıştı: İki omuzu arasındaki Nübüvvet mührü. Bundan önceki alâmetler, icabında bir başkasında da bulunabilir yahut bu özellikleri gösterebilenler olabilirdi de nübüvvet mührünü iki omuzu arasına yerleştirebilecek bir başkası çıkamazdı. İşte bu yüzden olmalı ki en son olarak nübüvvet mührünü görmeyi tasarlamıştı. Selmân'ın, bu işini oldukça gizli yürütmesi ve temkinli davranması, hem peygamberliğini ilân eden için hem de peygamberin etrafındaki insanlar için büyük anlam ve heyecan taşıyordu. İşte Selmân bu halet-i ruhiye içerisinde üçüncü görüşmesini yapar.

Selmân-ı Farisî, bu görüşmesini de şöyle anlatıyor: "İkinci görüşmeden bir müddet sonra, Bakîu'l-Garkad mezarlığında Resûlullah'ın yanına gittim. Orada ashabından birinin cenazesinde bulunuyordu. Üzerinde iki parça kumaştan yapılmış elbisesi vardı. Rasûlullah, ashabının arasında oturmaktaydı. Yanlarına vardım, yaklaşım selâm verdim. Sonra Ammûriye'deki adamın söylemiş olduğu peygamberlik mührünü görebilmek için Rasûlullah'ın sırtına bakıp duruyordum. Rasûlullah, arkasında durup baktığımı fark edince daha önce bana anlatılan bir şeyi gözümle görmek istediğimi sezmiş olmalı ki sırtından abasını indiriverdi. Böylece ben de omuzları arasındaki Peygamberlik mührünü gördüm. Hemen üzerine kapandım, nübüvvet mührünü öpüyor ve ağlıyordum. Bunun üzerine Resûlullah bana: 'Gel bakayım şöyle gel' buyurdu. Ben de gelip huzuruna diz çöküp oturdum. Şehadet ederim ki sen Allah'ın Rasûlüsün deyince Rasûlullah da nerden biliyorsun bunu diye sorduğunda, başımdan geçenleri daha sonra İbn Abbas'a anlattığım gibi kendisine bir bir anlattım. Söylediklerimi ashabının duyması Peygamber'in (s.a.v.) çok hoşuna gitmişti.²⁰ Selmân-ı Farisî'nin kelime-i şehâdet getirip müslüman olduktan sonra başından geçenleri Resûlullah'a anlatmasını ashabın dinlemesi hoşuna gitmişti.²¹ Çünkü Selmân'ın bu hali, Hz. Muhammed'in (s.a.v) son

²⁰ (Bu konuda Hz. Selmân'ın, Hristiyan din adamlarından öğrendikleri ile yine Ehl-i Kitaptan önceleri Yahudi bilgini olan Abdullah İbn Selâm'ın bilgileri aynı olup bunu Kur'ân da doğrulamıştır: Bkz. *Bakara*, 2/146; *En'âm*,6/20)

²¹ İbn Hişam, a.g.e., s. 233; İbn Abdî'l-Berr, *el-İstiab*, c. 2, s. 58; İbnî'l-Esir, c. 2. s. 4,19; e1,Heysemi, c. 9, s. 336-337

peygamber olduğuna dair delillerden biriydi. Zira Selmân-ı Farisî, tâ gençliğinden müslüman oluşuna kadar din konusunda işin en doğrusuna ulaşabilmek için uğraşıyordu. Böylece Hıristiyanlığı ve bunun dışındaki dinleri araştırıyordu. Bu konuda kitaplar okumuştur. Araştırmaları esnasında çeşitli sıkıntılara katlanmıştı. Süleyman et-Temîmî, Ebu Osman el-Hindî'den rivayet ederek Selmân-ı Farisî'nin hak dini araştırması esnasında on kadar üstat değiştirdiğini söyler²². Selmân, nihayet Resûlullah'a kavuşmuş ve Allah da ona böylece İslâm'ı nasip etmiştir. Diğer dinleri çok iyi bilen Selmân-ı Farisî, o zamanki ehl-i kitabın bir takım bilgiler ileri sürerek Resûlullah'ı inkâr edemeyeceklerine dair en büyük delillerden biri oluyordu.

Fakat müslüman olan Selmân-ı Farisî henüz bir yahudinin elinde köledir. Hürriyet her insana yakıştığı gibi iman, aşk ve bilgi yüklü bir sahabî olan Selmân'a daha da çok yakışacaktır! Nitekim kendisi ile çok ağır maddî şartlarda hürriyetini geri satın alma anlamında "mükatebe" yapan o yahudi efendisine ödeyeceği şeyler için başta Hz. Peygamber olmak üzere ashap ona yardım eder ve böylece Selmân hürriyetine kavuşur!²³

Selmân-ı Farisî çalışkan ve dayanıklı bir kimsedir. Hürriyetine kavuştuktan sonra herhangi bir iş tutup mal mülk sahibi olabilirdi. Fakat o dünyalık için çalışmak yerine vahiy mektebinin ilk talebeleri olan Ashab-ı Suffe arasında yerini alır. Ehl-i Suffe diye de anılan bu sahabîler, İslâm dinini bizzat Hz. Peygamberden mükemmel bir şekilde öğreniyorlardı. Bunlar Resûlullah'ın en yakın sahabîlerinden idiler. Daha sonra bu zevat, İslâm dinini dünyaya yayan muallimler arasında ilk sıralarda yerlerini alırlar. Selmân, Ehl-i Suffe arasında da Resûlullah'a en yakın olanlardan biriydi. O, harpler dâhil ömrü süresince Hz. Peygamber ile bir arada bulunmaya gayret göstermiştir. Zira Resûlullah'ın özlemine uzun yıllar çekmiş, ona kavuşunca da doymak bilmeyen hasretini yanında çokça kalmakla ve sohbetinde bulunmakta gidermek istemiştir. Hz. Aişe'en (r.a) rivayet edildiğine göre: " Resûlullah, Selmân'la geceleri uzun müddet sohbet ederdi. Öyle ki, Selmân neredeyse onun yanında bizden de fazla kalırdı.²⁴ Zira o, Hz. Peygamber'in en çok sevdiği dört kişiden biri idi. Hatta Hz. Peygamber: "Selmân bizdendir, Selmân Ehl-i Beyttendir"²⁵ buyurarak, onu Ehl-i Beyt'ten saymıştır. Böylece onun

²² İbn Abdî'l-Berr, a.g.e., c.2, s.47

²³ İbn Sa'd, a.g.e., c. 4, s. 81; Yahudi efendisi, Selmân'dan aslında ömür boyu ödeyemeyeceği miktarda altın ödemek, (yaklaşık beş kilo) yine tutması ve yeşermesi şartı ile üç yüz veya beş yüz hurma fidanı dikmek üzere, mükatebe yapmıştı. Bu şartı yerine getirmek ancak bir mucize ile mümkündü! Nitekim bu mucize de Hz. Peygamberin elinden ve dilinden gerçekleşmişti. Bkz. İbni Hişam, c. 1, 235; İbnü'l-Esir, a.g.e., c. 2, s. 419.

²⁴ İbn Abdî'l-Berr, a.g.e., c. 2, s. 59. (Bu dört kişi, Ali, Ebü Zer, Mikdat ve Selmân'dır.)

²⁵ Müslim, Sahih, K: 44, H.No: 230 (Hendek savaşında, etrafına hendek kazarak Medine'yi savunma plânı Selmân'a ait idi. Onun için Sahabeden herkes, Selmân'a sahip çıkıyor ve "Selmân bizdendir" diyorlar ve münakaşa uzayıp gidiyordu. Halbuki Selmân son Peygamber aşkına buralara gelmişti. İşte tam bu sırada Hz. Peygamber: "Selmân bizdendir, Selmân Ehl-i Beyttendir" diyerek hem münakaşaya son vermiş hem

son Peygambere olan şahitliği de kuvvetli bir karşılık görmüştür. Ayrıca Selmân'ın şahsı ve onun şahsında kavminden bazı kişilerin ayetlerin de delâleti ile Hz. Peygamberin dilinden övülmesi, bir gün gelip Selmân'ın çıkıp geldiği coğrafyaya İslâm'ın gideceğine dair işaret olarak alınmış olabilir: "Bu son peygamber, sadece kendi kavmine, yani Araplara gönderilmiş değildi. Allah onu, **ilk müminlere henüz katılmamış olan diğer insanlara diğer uluslara da peygamber olarak göndermiştir...**"²⁶ Bu ayet inince, Sahâbeden bir kişi: Ey Allah'ın elçisi, bunlar kimlerdir?" diye üç kere sorar ve nihayet Hz. Peygamber elini, yanında oturan Selmân'ın dizine vurarak: "Bu ve kavmidir; iman uzaklarda, yıldızda bile olsaydı, bunlardan ona ulaşacak yiğitler çıkardı"²⁷ derken Selmân'ın, Hz. Peygamber'in hak peygamber olduğuna dair delil teşkil ettiğine işaret etmiş sayılır.

Yine, Tevrat ve İncillerden²⁸ ve Ehli-i Kitaptan aldığı bilgilere ve tavsiyelere göre²⁹ son Peygambere ulaşan ve ona iman eden Selmân, bu dinin ve bu Peygamberin Araplara mahsus olmadığına, onun bütün insanlığa gönderildiğine dair de canlı bir örnek teşkil ediyordu. Son Peygamberin kendilerinden geleceği beklentisi ile Medine civarında yıllardır oturan yahudilerin, Hz. Peygamber Arap olduğu için sadece Araplara gelmiş olabileceği yolunda ileri sürebilecekleri batıl kanaatlerini de Selmân-ı Farisî engellemiş sayılır. O bu konuda gerçekten canlı bir örnek teşkil etmektedir.

Selmân, son Peygambere kavuşmak için maddî varlığını, hatta hürriyeti gibi manevî varlığını da feda etmiş ve canını bile hiçe saymıştı. Son Peygambere ve İslâm 'a kavuşmak için bunca fedakârlığı gösteren bir kimse daha sonra nelere katlanmaz ki? Kur'ân bu konuda Müslümanları Selmân 'ın örnek kişiliğine davet eder: "Mal kazandıktan sonra, **eğer Allah sizden onların tamamını isteseydi** de sizi zorlasaydı, **cimrilik ederdiniz ve bu da**, size mal, can, düşünce vs. gibi tüm değerlerinizle esir alınmışsınız gibi görünürdü ve bu algınız, Allah'ın sistemine ve Peygambere karşı doğabilecek **kinlerinizi ortaya çıkarırdı**; neticede, iyi iken kötü olurdunuz. **İşte siz, bu çerçevede Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz. İçinizden kiminiz yine de cimrilik ediyor. Fakat kim cimrilik ederse, ancak kendisine cimrilik etmiş olur.** Bu cimriliğinin kendisine zararı olduğu gibi Allah'a da zararı olacak değildir. **Allah, zaten**

de daha önce Hz. Ömer'in "Kardeşim" deyip taltif ettiği kişi olarak ona bu sefer de son Peygamber tarafından en son nişan veriliyordu! Böylece Selmân'ın statüsü ulus ve kabile statüsünün üstüne çıkarılmış oluyordu.) Bkz. Müslim, K. 44, H No: 231; Tirmizi, K. Sünne, 48, bab, 63, H. No: 3310

²⁶ Cuma, 62/3.

²⁷ Tirmizi, K. 48, b. 48, H.No: 3280-3281;

²⁸ **Yuhanna, 14/ 15, 18, 26, 31; 15/ 16, 27; 16/ 7-13 ; İşaya, 35/2, 54/ 1, 60/1-6, Çıkaş, 33/2 ,Habakuk,3/2-3 Mezmurlar, 72/ 8-15, 149/1-9**

²⁹ Hz. Peygamberin Kur'ânda geçen Ahmet ve Muhammed isimlerinin karşılığı olarak Tevrat ve İncillerde de "Paraklit" kelimesiyle birçok yerlerde defalarca zikredildiği ve son Peygamber olarak geleceği haber verildiği halde, bekledikleri coğrafyada dünyaya gelip peygamberliğini ilân edince inkâr etmişlerdir. İşte Selmân-ı Farisî, onların inkâr ettiğini diğer nice Ehl-i Kitap mensuplarına ilk örnek olarak ikrar etmiştir.

zengindir, sizler ise her zaman muhtaçsınız. Kendinizin zengin olduğunuzu zannetseniz de, İhtiyacınız bitmiyor. Sizin zenginliğinizin ve varlığınızın sebebi ve asıl kaynağı, Allah'ın zenginliğidir. **Bu durumda O'ndan yüz çevirseniz,** Allah ile alakanızı bitirmiş olursunuz, **o zaman da Allah sizden vazgeçer, sizi yok eder ve yerinize sizden başka bir toplum getirir; hem onlar sizin gibi de olmazlar".**³⁰

Suffe'den olan Selmân da Hz. Peygamber'in vefatından sonra bazı Sahâbiler gibi İslâm'ın insanlara ulaştırılması için Medine dışına çıkanlar arasında idi. Kûfe'ye giden sahâbiler arasında yer alan Selmân'ın Hire'ye yerleştiği kaydedilir³¹. Hz. Ebûbekir döneminde onun Medine'den ayrıldığı görüşü var ise de aslında Hz. Ömer devrinde İran'a ordu sevkiyatı esnasında İslâm ordusuyla Medine'den ayrıldığı bilinmektedir.³² İran'a karşı verilen savaşlarda hem kurmay sınıfında yer alan ve hem de özel elçi olarak diplomatik ilişkilerde de önemli görevler alan Selmân, diğer bütün savaşlara da iştirak etmiştir. Hz. Ömer döneminde Medâyin şehrine vali olarak tayin edildiği bilinmektedir. Hz. Peygamber belki de daha doğmadan ona bağlanan Selmân, onun vefatından sonra da son Peygamberin peygamberliğinin canlı şahidi olarak hayatına devam etmiştir. Onun bu şahitliği, Ehl-i Kitabın ve özellikle de hıristiyanların son peygamberi inkârlarını delilsiz bırakmaktadır. Bir zamanlar köle olarak gelip geçtiği bu coğrafyada şimdi artık hür insanların valisidir O. Hem Tevrat ve İncil gibi önceki Kitapları hem de Kur'ânı çok iyi bildiğinden ümmet içinde büyük saygı ve itimat görüyordu. İtimadını kazandığı kişiler arasında Ka'bulahbar'ın da bulunduğu kayda değerdir. Selmân hakkındaki biyografik bilgiler hemen hemen bütün tabakât kitaplarında aynıdır³³.

Hz. Ömer zamanında vali olan Selmân³⁴, Hz. Osman'ın hilâfetine sonlarına kadar bu görevde iken vefat eder (35 veya 36/656). Hakkında çok sayıda kitap ve makale yazıldığı bilinmektedir. Müslüman araştırmacılara ait olduğu anlaşılan 13 eser dışında A. A. Razway'e ait *Salman al-Farisî: Salman the Persian*, Assad Rassoul'a ait *Salman al-Farisyy* ile birlikte hakkında 16 eser yazılmış olan Selmân'a isnad edilen *Hadis cüzü ve Mesâilü'r-Ruh* risalesi mevcuttur³⁵. Müsteşriklere ait eserlere Luis Massignon'un *Selmân Pak* adındaki eseri de ilâve edilmelidir. Onun Ashâb-ı Suffe'den oluşu, savaşlara katılması ve özellikle Hendek savaşında uygulanan savunma stratejisinin ona aidiyeti, kendisinden hadis rivayet edilmesi ve Medâin valiliği gibi gerçekler bazı iddialara karşı Selmân'ın tarihî kişiliğinin kesin delilleridir.

³⁰ Muhammed, 47/37-38

³¹ Talat Koçyiğit, *Hadis Tarihi*, s. 86 ve 88

³² en-Nedvî, *Asr-ı Saadet, Ashâb-ı Kirâm*, hazırlayan Eşref Edip, s. 307

³³ Geniş bilgi için bkz. İbn Sa'd, *Kitâbü't-tabakât el-kebîr*, I/309-313; İbn Hişâm, *es-Siretü'n-nebeviyye*, I/ 229; İbn Sa'd, a.e. IV/69-87; İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasan İzzüddin Ali b. Muhammed Abdülkerim, *Usdul-Gâbe fi Ma'rifeti's-Sahabe*, III/347-351; İbn Hacer el-Askalanî, Ebü'l-Fazl Şehabeddin Ahmed, *el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe*, III/118-121; İbn Abdi'l-Berr, *el-İstîâb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*, II/194-197; Ebü Nuaym, *Hilyetü'l-evliyâ*, I/190-208.

³⁴ İbn Sad, c. 4, s. 85; İbn Abdi'l-Berr, a.g.e., c. 2, s. 61; el-İsbahanî, a.g.e., c. 1, s. 188.

³⁵ İbrahim Hatiboğlu, *Selmân-ı Farisî*, DİA, 36/441-443

Abdullah b. Selâm:

Abdullah b. Selâm, (Ebû Yûsuf Abdullah b. Selâm b. el-Hâris, ö. 43/663-64) yahudi bir Müsevî iken daha sonra Müslüman olan meşhur sahabîdir. Medine civarına yerleşmiş bulunan üç yahudi kabilesinden Benî Kaynuka kabilesine mensuptur. Asıl adı Husayn iken müslüman olunca Hz. Peygamber tarafından Abdullah olarak değiştirildiği anlaşılmaktadır. Babası gibi o da yahudi âlimlerindendi. Hz. Peygambere yönelttiği üç sorunun ancak bir peygamberin verebileceği doğru cevapları alması üzerine müslüman olduğu rivayet edilir. Abdullah, halası dâhil bütün ev halkının da Müslüman olmasını sağlamıştır. Abdullah b. Selâm Benî Nadir muhasarasında bulunmuş, Benî Kureyza'dan esir alınan çocukların muhafaza edilmesi işi ona verilmiştir. Ayrıca Hz. Ömer devrinde Kudüs fethine ve Câbiye'deki toplantıya katılmıştır. Muâviye'nin halifelîği sırasında hicrî 43 tarihinde Medine'de vefat etmiştir. Abdullah b. Selâm müslüman olduktan sonra savaşlarda müslüman ordularındaki yerini de almıştır.³⁶

Kura'n-ı Kerim'de birçok ayetin tefsirinde müfessirler, Abdullah b. Selâm'ın Delâilü'n-nübüvve arasında en kuvvetli delillerden biri olduğuna işaret ederler. Daha Bakara suresi 4. ayetinden başlamak üzere buna işaret eden ayetlerin³⁷ bir kısmı zikredilecektir. Zemahşerî (ö. 538/1143) ve diğer bazı müfessirler bu ayetlerin tefsirinde verdikleri bilgilerde hem Kur'ân'a ve hem de önce indirilen kitaplara iman edenlerin başında Abdullah b.Selâm'ın geldiğini kabul ederler³⁸. Ayrıca Muhayrîk gibi diğer yahudi âlimlerinden de müslüman olan ve İslâm düşmanlarına karşı savaşıp şehit düşenler dahi bulunmaktadır³⁹. Bunlar, İslâm dininin muarızlarınca inkâr edilemeyecek kadar kuvvetli delillerdir. Buna göre Kur'ân nazil olmazdan önce Tevrat'a inananlardan daha sonra Kur'ân'a da iman edenler vardır. Öyleyse Tevrat'ta geleceği haber verilen son peygamber hakkındaki bilgilere de itimat ederek müslüman olan bir kimse Delâilü'n-nübüvve açısından güçlü bir delil niteliği arz eder. Bu durumda Hz. Peygambere ve Kur'ân'a iman etmeyen ehl-i kitap, yine Kur'ân'ın ifadesiyle kâfir sayılır. Aksi takdirde onlardan iman edenlerin imanı geçerli olmaz.⁴⁰ Bu gerçeği Kur'ân şöyle dile getirir: "Yine onlara **de ki: Hiç düşündünüz mü, ya bu Kur'ân, Allah katından indirildiği halde siz onu inkâr etmiş iseniz; üstelik İsrail oğullarından da Abdullah b. Selâm gibi yahudi bir şahit, Musa'ya inmiş olanın benzeri kitaba göre bunun da Allah'tan geldiğine şahitlik etmiş ve**

³⁶ Mustafa Fayda, *Abdullah b. Selâm*, DİA, 1/135; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, (Mısır, 1936), II/163-164; Kitabü'l-Marife ve't-Tarih, II, 170; Buharî, *Tecrid-i Sarih*, IX, 79; Kitabü'l-Enbiya, Hadis no: 1368)

³⁷ Bakara, 2/4, 28, 121, 146; Nisa, 4/162; Ra'd, 13/43

³⁸ Zemahşerî, *Keşşaf*, I/50; İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*, III/448-449, Beyrut, 1970 II. Baskı; Alûsî, *Ruhu'l-Meânî*, VI/14, Beyrut; Kurtubî, *el-Cam'i li Ahkâmi'l-Kur'ân*, VII/217, I. baskı, 2006; Razi, *Tefsir-i Kebir*, XI/105; Begavî, *Meâlimüt-Tenzil*, II/309, Riyad, 1989; es- Seâlibî, *Tefs'ru's-Seâlibî*, (*el-Cevâhirü'l-Hisân fi Tefsiri'l-Kur'ân*), II/328, Beyrut, 1997

³⁹ İbn Hişâm, a.e., II/164-165

⁴⁰ Muhammet Altaytaş, *Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitap*, s. 136-140, Büyüyenay yayınları, 2016 -İstanbul. Ayrıca bkz.: **Bakara**,2/ 90,91,98,100,105,109,120,145; **Al-i İmran**, 3/65,66,67,69,70,72,73,78,79,80,81; **Nisa**, 4/ 47,51; **Maide**, 5/17,19,43,51,57,59,61,65,66,68,69,72,73,78,79,80,81; **Ankebut**, 29 /46,47,51; **Haşr**,59 /2,4,6,11

böylece ona inanmış ise ve siz yine de **büyüklik taslamış** ve iman etmemiş **iseniz** bu durumda büyük bir yanlış yapıp haksızlık etmiş olmaz mısınız? **Şu bir gerçek ki Allah, böyle zalim toplumları doğru yola iletmez**⁴¹. Müfessir Hâzin (ö. 741/1341) bu ayetin tefsirinde Abdullah b. Selâm'ın müslüman oluşu hadisesini Enes b. Malik'in rivayetine göre anlatırken ancak bir peygamberin doğru cevap verebileceğine inandığı üç soru sorduğunu zikreder: Birinci soru, "Kıyametin ilk alâmeti nedir? İkincisi, Cennetliklerin yiyecekleri ilk yemek nedir? Üçüncüsü ise çocuğun anne veya babasından birine benzemesi nasıl olur? Bu üç sorunun cevabını o anda Cebrâil Hz. Peygambere bildirmiş o da buna göre cevaplayınca Abdullah b. Selâm derhal müslüman olmuştur⁴². Hatırlanacağı gibi Selmân-ı Farisî de Hz. Peygamberi üç konuda denemiş ve hemen orada müslüman olmuştu! Bundan başka Abdullah b. Selâm ile Selmân-ı Farisî, hidayet yolunda üç hususta daha benzerlik arz ederler: Her ikisi de Ehl-i kitabın din bilginlerindedir. Her ikisi de son peygambere kavuşmak için asıl yurtlarından Medine civarına göç etmişlerdir. Yine bu iki sahabî de kendilerini "İslam'ın çocuğu" anlamına gelen tabirle nitelemişlerdi. Biri, "Selmân İbn İslam", diğeri ise "Abdullah b. Selâm". Abdullah b. Selâm, Tevrat'tan edindiği bilgilerle en son gelecek peygamberin vasıflarını çok iyi biliyordu. Bu bilgisine dayanarak Hz. Peygamberi görünce onu hemen tanımış ve bu yüz yalancı olamaz diyerek müslüman olmuştu. Abdullah b. Selâm'dan nakledilen bir hadiste onun Hz. Peygamberle ilk defa karşılaşması ve Hz. Peygamberden duyduğu ilk hadis oldukça anlamlıdır: "Allah elçisi Medine'ye geldiği gün insanlar birbirini çiğnercesine ona doğru koşuşturuyorlardı ve ben de onların arasında aynı şekilde heyecanla koşuyordum. O gün ondan ilk duyduğum söz şu oldu: Ey insanlar! Aranızda bolca selamlaşın, insanlara yedirin içirin, hısım akrabayı ziyaret edin, insanlar uyurken siz geceleyin namaz kılın. Böyle yapın ki selametle Cennete giresiniz!"⁴³. O gün Hz. Peygamberi kendi öz oğlunu tanıdığı gibi hatta daha emin olarak onu tanıyan Abdullah İbn Selâm'a Kur'an da şahitlik ederken⁴⁴ diğer inkârcıları da deşifre eder: "Hakkı çiğneyen zalimlerin yaptıklarına bir baksana! **Bunlardan kendilerine kitap verdiğimiz kimseler** kendi kitaplarında geleceği haber verilen o son peygamberi evet **onu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanır. Buna rağmen onlardan kanaat önderi bir grup, bile bile bu gerçeği gizlerler**"⁴⁵. Hz. Ömer, Abdullah b. Selâm'a insanın peygamberi öz oğlundan daha iyi nasıl tanıdığını sorunca cevap olarak der ki: Çocuğun annesi ihanet etmiş olabilir. Bu konuda emin olamam. Fakat Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamber olduğundan hiç şüphem yoktur⁴⁶. İşte

⁴¹ Ahkaf, 46/10; Buhari, Tecrid-i Sarih, IX, 25-27; Nevevî, Tehzibü'l-Esmâ ve'l-Lügât, s.270-271

⁴² Hâzin, (Ali b. Muhammed,) *Lübâbü't-Tevîl fî Meânî't-Tenzil*, II/129; Abdullah Aydemir, Tefsirde İsrailiyyat, s. 58 (Birinci sorunun cevabı: Kıyametin ilk alâmeti, meşrikte yangın çıkacak ve insanlar mağrube yani batıya doğru kaçacaklar. İkinci cevap: Cennetliklerin ilk yiyecekleri yemek balık çiğeri olacaktır. Üçüncü cevap ise: Erkeğin menisi önce gelir baskın çıkarsa çocuk baba tarafına benzer, aksi olursa anne tarafına çeker.

⁴³ Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, II, 413-414.

⁴⁴ *Ahkaf*, 46/10.

⁴⁵ *Bakara*, 2/146; *En'am*, 6/20.

⁴⁶ Nesefî, (Ebü'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmüd), *Medâriku't-Tenzil ve Hakâiku't-Te'vil*, I/82

Abdullah b. Selâm Kur'an'da, hem Ehl-i kitabın insaf sahibi makul bir insanı olarak tanıtılmakta hem de hakkın şahidi olarak övülmektedir⁴⁷.

Musevî şeraitini ve Tevrat'ı çok iyi bilen Abdullah b. Selâm'ın, müslüman olduktan sonra Kur'an'ı okuduğu gibi Tevrat'ı da okuduğunu Hz. Peygambere açtığında, onun da bir akşam birini bir akşam da diğerini okumasını tavsiye etmesi,⁴⁸ Hz. Peygamberin ona itimadını gösterir. Zira normal olanı belki de Tevrat'ı okumaktan menedilmesiydi. Yahudilerle Müslümanlar arasındaki meselelerde uygulanacak hükümlerin tesbiti konusunda Hz. Peygamber'in yine Abdullah b. Selâm'ı bilirkişi olarak tayin ettiği bilinmektedir⁴⁹. Benî Nadr kabilesinin sürgünü sırasında yahudilere ait hurmalıklardan bir kısmını bizzat kendi elleriyle kesip imha ederken diğer bir kısmını da Ebû Leyla el-Mazinî ve Abdullah b. Selâm'ın kesmesini bizzat Hz. Peygamber istemiştir⁵⁰. Allah'ın bu konudaki hükmünün Abdullah b. Selâm eliyle gerçekleştirilmiş olması, hurma ağaçlarının kesilmesini, bir fitne olarak yorumlayan ve bu hususta müslümanlara sataşan yahudilere verilen en güzel cevap olmuştur.

Abdullah b. Selâm, Müslüman toplumunda ortaya çıkan olaylarda da arabuluculuk görevi üstlenmiş ve bildiği doğruları tereddütsüz dile getirmiştir. Hz. Osman'ın katillerine karşı durması, Hz. Ali'ye de Medine'den ayrılmaması tavsiyeleri⁵¹ bu hususa misal olarak gösterilebilir. Kendisine Hz. Peygamber tarafından gösterilen itimat ve verilen değer, daha sonra ölümüne kadar Müslümanlarca da gösterilmiştir. Nitekim Abdullah İbn Selâm'ın sika râvîlerden sayıldığı, Buharî ve diğer muhaddislerin kendisinden tereddütsüz hadis rivayet ettikleri⁵² ve Hz. Peygamberden 25 kadar hadis rivayet ettiği bilinmektedir⁵³. Bütün bunlar, Hz. Peygamberden sonra yıllarca yaşayıp ilk günkü gibi aynı iman ve samimiyet üzere ahirete irtihal eden büyük sahabî Abdullah b. Selâm'ın, son peygamber hakkında inkâr edilemeyecek bir delil teşkil ettiği rahatlıkla söylenebilir. Bu gerçeğin, Ehl-i kitap olan herkesçe ve özellikle de müsteşrikler tarafından görülmesi haklı bir beklentidir.

Sonuç

Delâilü'n-nübüvve konusu her ne kadar bütün peygamberlerle ilgili olsa da bu çalışmada son peygamber hakkındaki delillerden sadece iki şahsiyetin delâleti konusu ele alınmıştır. Bu şahsiyetlerden biri Selmân-ı Farisî, diğeri ise Abdullah b. Selâm'dır. Her ikisi de Ehl-i kitabın birer din bilgini idiler. Aynı zamanda her ikisi de Kitab-ı Mukaddesten edindikleri bilgilere göre son dini ve bu dinin peygamberini beklemekteydiler. Bu amaçla da hem Abdullah

⁴⁷ Maide, 5/66.

⁴⁸ Abdullah Aydemir, *Tefsirde İsrailiyyat*, s. 59

⁴⁹ Vakıdî, *Kitabü'l-Megâzî*, II, 509-510

⁵⁰ Vakıdî, a.g.e, I, 381

⁵¹ Abdullah Aydemir, a.g.e., s.60 (Bkz. Tirmizî, Menâkıb, bab, 37)

⁵² Abdullah Aydemir, a.g.e., a.y.

⁵³ Nevevî, *Tehzibü'l-esmâ ve'l-lügât*, s. 270-271

b. Selâm'ın kabilesi ve hem de Selmân-ı Farisî bizzat kendisi son peygamberin göç edip yurt tutacağı beldeye, Yesrib (Medine) civarına göç etmişlerdir. En nihayet her ikisi de Hz. Peygamber ile tanışıp müslüman olmuşlar ve onun vefatından sonra da müslüman olarak yaşayıp müslüman olarak vefat etmişlerdir. Bu yönüyle her iki sahâbî de Tevrat ve İncil'de son peygamberin ve onun ümmetinin özellikleri hakkında yer alan bilgi ve müjdelere doğrulamışlardır.

Ayrıca Kur'ân-ı Kerim'in, Tevrat, İncil ve bunlara iman etmiş olan Ehl-i Kitap hakkında vermiş olduğu haberler ve açıklamaların tarihî birer gerçek olduğuna bu her iki sahâbî de delil teşkil etmişlerdir. Onların doğruladıkları bu hususların aksini, Ehl-i kitaptan olup da iman etmeyen hiçbir kimse ispat edebilmiş değildir. Bu iki örnek ve onlar gibi daha nice zevatın müslüman olmaları, bütün yahudi ve hıristiyanlar için bağlayıcı ve susturucu bir delildir. Şu halde son dine ve son peygambere iman etmeyen yahudi ve hıristiyanlar, tarihe mal olmuş bu şahsiyetler hakkında olmadık yorumlar yaparak inkârlarını sürdürmelerinden dolayı Allah katında hesabını veremeyecekleri ağır bir inkâr yükünün altında kalmışlar demektir! Zira onlara Hz. Peygamber ve Kur'ân gibi iki hidayet rehberine ilâveten daha nice deliller yanında bu iki canlı örnek kendilerine yeteri kadar ışık tutmuş sayılır. Ayrıca bu iki örnek sahâbî, insanlığın ufkunda diğer sahâbe gibi gökyüzünün hiç batmayan yıldızları gibidirler! Nitekim Acem yurdundan kayıp Ehl-i Beyt içinde yerini alan Selmân-ı Farisî de, Hz. Ömer gibi ilim ve şecaat timsali olan sahâbîye can dostu olan Abdullah İbn Selâm da kıyamete kadar batmayacak olan en parlak yıldızlardandır.

Kaynakça

- Abdülhalim Mahmud, *Delâilü'n-nübüvve ve Mu'cizetü'r-Resûl*, II. Baskı, Kahire, 1984.
- Aydemir, Abdullah, *Tefsirde İsrâliyyât*, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları, Ankara
- Köse, Abdullah, *Delâilü'n-nübüvve Eserlerinin Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Yön. Bekir Topaloğlu, s.11- (İSAM Kütüphanesi, TEZ, 016. 29744, KÖS. D. 014281, İstanbul, 1989)
- Aclünî, Ebü'l-Fida İsmail b. Muhammed, (1162/1749), *Keşfü'l-Hafâ*, Beyrut, 1351/1932
- Kılavuz, Ahmet Saim, *A'lâmü'n-Nübüvve*, DİA
- Alûsî, *Ruhu'l-Meânî*, Beyrut, ts.
- Babanzade, Ahmed Naim, *Tecrid-i Sarih Tercemesi*, 2. Baskı, Ankara- 1966
- Begavî, *Meâlimü't-Tenzil*, II/309, Riyad, 1989
- Besevî, Ebü Yusuf Yakub b. Süfyan, *Kitâbü'l-Ma'rife ve't-Tarih*, Medine hicri 1410
- Buharî, *Sahih-i Buharî*,
- Ebû Nuaym Ahmed b. Abdullah b. İshak b. el-İsfehânî, (430/1038), *Hilyetü'l-Evliyâ ve Tabakâtü'l-Asfiyâ*, 1974- Kahire
- Razî, Fahreddin, *Mefatihü'l-Gayb*, (Tefsir-i Kebir), Tahran, ts.
- Hâzin (Ali b. Muhammed), *Lübâbü't-Tevîl li Meâni't-Tenzil*, 1. Baskı, Beyrut, 1995
- Hilmî Baba Hüseyin Bonevî, *Kitabu Mu'cizetü'n-Nebî*, Süleymaniye İbrahim Efendi bölümü, No: 211;

- İbn Abdi'l-Berr, *el-İstîâb fî Ma'rifeti'l-Ashâb I. Baskı, Beyrut, 1995,*
- İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasan İzzüddin Ali b. Muhammed Abdülkerim, (630/1233), *Usdul-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe, I. baskı, Beyrut, 1997*
- İbn Hacer el-Askalanî, Ebü'l-Fazl Şehabeddin Ahmed, (852/1449), *el-İs3abe fî Temyizi's-Sahâbe, I. baskı Beyrut, 1995*
- İbn Hişam, *es-Siretun-Nebeviyye, Mısır,1936*
- İbnu'l-Kayyim el Cevziyye, (751/1350), *Hidâyetü'l-Hayârâ fî ecvibeti'l-Yehudi ve'n-Nasârâ, Dimeşk, 1996*
- İbn Kesîr, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm, Beyrut, 1970 II. Baskı*
- İbn Sa'd, *Kitâbü't-Tabakât el-Kebîr, Tahkîk Ali Muhammed Ömer, I. baskı, Kahire, 2001*
- Hatiboğlu, İbrahim, *Selmân -ı Farisî, DİA,*
- Kurtubî, *el-Cam'i li Ahkâmi'l-Kur'an, I. baskı, 2006*
- Massignon, Luis, *Selmân Pak, Tahran, 1934*
- Matüridî, *Kitâbü't-Tevhîd Tercümesi, s.222-272 (Bekir Topaloğlu) İSAM yayınları, Ankara, 2002*
- Mevlana Abdurrahman Câmî, (ö. 898/1492), *Şevahidü'n-Nübüvve, çev. İstanbul, 1969*
- Altaytaş, Muhammet, *Kur'an-ı Kerim'de Ehl-i Kitap, s. 136-140, Büyüyenay yayınları, 2016 - İstanbul*
- Fayda, Mustafa, *Abdullah b. Selâm, DİA,*
- Müslim, *Sahih-i Müslim*
- Nedvî ve Said Sahib, *Ashab-ı Kiram, hazırlayan Eşref Edip, Sebilürreşad neşriyat, İstanbul, 1967*
- Nesefî, Ebü'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd, (710/1310), *Medâriku't-Tenzil ve Hakâiku't-Te'vîl,*
- Nevevî, *Tehzîbü'l-Esmâi ve'l-Lügât, Beyrut, ts.*
- Seâlibî, *Tefsîru's-Seâlibî,(el-Cevâhirü'l-Hisân fî Tefsîri'l-Kur'ân), II/328, Beyrut, 1997*
- Koçyiğit, Talat, *Hadis Tarihi, Ankara, 1997*
- Tirmizi, *Sünen-i Tirmizî, Karaman yayınları, İstanbul, 1984*
- Zemahşerî, *Keşşaf, Beyrut, 1971*
- Vakîdî, *Kitâbü'l-Megazî, London, 1965*
- Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ, Beyrut, 1985*